

Ключові слова: судове представництво, представник юридичної особи, статутне представництво.

Русын О.Ю. Представительство юридических лиц в гражданском процессе

В данной статье рассматриваются вопросы представительства юридических лиц в суде как отдельный вид судебного представительства исходя из особенностей оснований его возникновения. Под уставным представительством следует понимать вид судебного представительства, которое в обязательном порядке возникает на основании устава или других учредительных документов юридического лица и предусматривает ведение его дел в суде членом коллегиального органа управления или другим должностным лицом.

Ключевые слова: судебное представительство, представитель юридического лица, уставное представительство.

Rusyn O.Y. Representative office of legal entities in the civil procedure

Entities representation questions in court are considered in the given article as a variety of judicial representation. We mean a type of judicial representation under the statutory representation. It arises up on the basis of the regulations or a legal entity's other constitutional documents. In this case a member of collective organ of management or other public person represents interests of an organization in court. We should distinguish legal representation from an entity's activity of the governing body.

Keywords: judicial representation, representative of legal entity, regulation representation.

Сліпченко С.О.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВІДЧУЖЕННЯ» У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

УДК 349.41

Незважаючи на те, що термін «відчуження» є широко вживаним у юридичній літературі та законодавстві¹, а окремі види відчуження неодноразово ставали предметом наукового дослідження [1, 2, 3, 4, 5], його поняття продовжують наповнювати різним змістом та визначають різні межі його застосування як у законодавстві, так і в теорії права.

Ураховуючи, що поняття цивільного обороту визначається як коло обставин, які здатні опосередковувати динаміку цивільних

¹ Наприклад, у Цивільному кодексі України про відчуження прямо згадується більш ніж у 50-ти статтях, іще більша кількість норм опосередковано вказує на цей спосіб обороту.

правовідносин, то значення розуміння відчуження, яке, відповідно до ст. 178 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), є елементом цивільного обороту, важко переоцінити. Адже це дозволить установити межі застосування поняття як «відчуження», так і «цивільного обороту».

Метою даної статті є постановка деяких наукових проблем визначення поняття «відчуження», які потребують теоретичного вирішення. У межах роботи буде порушено лише питання меж застосування терміна «відчуження», зміст його поняття та об'єкт відчуження.

Як зазначається у юридичній літературі, слово «відчуження» означає, що дещо, яке було своїм, стає чужим. Відчужувати – значить перетворювати своє на чуже [2].

У цілому сприймаючи подібне розуміння наведених слів вважаємо, що воно потребує певного уточнення. У теорії права та чинному законодавстві слово «відчуження» може вживатися у трьох самостійних значеннях: як певний стан присвоєності (відчуженості) благ, як підстава виникнення стану відчуженості, як процес відчуження.

Розглядаючи стан присвоєності, Є. О. Суханов стверджує, що відчуження – це ставлення (відношення) осіб до певних об'єктів як до чужих, як до таких, що їм не належать [6, с. 7–8]. Погоджуючись з позицією вченого зазначимо, що у такому значенні слово «відчуження» часто використовується чинним цивільним законодавством України. Наприклад, у ч. 2 ст. 334 ЦК України мова йде про вже відчужене майно. Тим самим законодавець вказує на стан, коли об'єкт уже став чужим для особи, якій належав. У цивільному законодавстві зустрічаються випадки і більш прямої вказівки на стан відчуженості благ. Зокрема, ч. 2 ст. 332 ЦК України передбачає випадок, що коли особа самочинно переробила чужу річ, тобто ту, яка їй не належить, то вона є у стані відчуженості. Узагальнюючи вищенаведене, можна зазначити, що стан відчуженості об'єкта від суб'єкта може бути виражено вербально як «не моє», «не наше», «чуже», «їхнє» і т. п.

Що стосується відчуження як правової підстави, то воно являє собою коло юридичних фактів, з якими пов'язано припинен-

ня стану присвоєності та виникнення відчуженості об'єкта від суб'єкта. Інакше кажучи, це обставини реальної дійсності, які породжують стан відчуженості певного блага стосовно особи, якій воно належало. Наявність таких обставин означають зміну стану присвоєності, коли об'єкт «з мого», «нашого», «не вашого» переходить у стан «не мого», «не нашого», «чужого мені або нам». У такому значенні це слово (відчуження) також використовується чинним цивільним законодавством. Наприклад, у п. 1 ч. 1 ст. 346 ЦК України відчуження передбачено як підстава припинення права власності. У п. 4 ч. 1 ст. 453, п. 2 ч. 1 ст. 454, ч. 2 ст. 779 ЦК України це слово також використано у значенні юридичного факту.

Відчуження як процес відчуження – це сукупність послідовних дій, спрямованих на виникнення стану відчуженості. Очевидно, що завершення процесу відчуження вказує на появу відчуження-підстави, що тягне за собою зміну стану присвоєності, робить об'єкт чужим для особи, якій він належав. У такому значенні слово «відчуження», наприклад, використано в абз. 2 ч. 3 ст. 166, ч. 2 ст. 348, ст. 350 ЦК України.

Не викликає сумнівів, що наведені значення відчуження взаємопов'язані між собою та кожне попереднє є передумовою виникнення наступного. Наприклад, належне завершення процесу відчуження вказує на появу підстави, яка породжує стан відчуженості об'єкта, тобто стан, коли благо стає чужим для його попереднього володільця. Разом з тим, їх ототожнення було б помилковим. Мова має йти не про різні функції єдиного явища (відчуження), а про різні явища, що поєднані одним терміном, але не збігаються за змістом.

Відчуженню як процесу завжди властива певна процедура, тобто встановлений набір, спосіб і порядок здійснення певних дій, їх оформлення та коло учасників. Так, наприклад, «Порядок відчуження об'єктів державної власності», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803, передбачає наступну процедуру: підготовка та подання пропозиції стосовно відчуження майна, опрацювання цих документів, при-

йняття рішення про надання згоди та погодження на відчуження майна, визначення способу та умов проведення відчуження, проведення заходів щодо визначення потенційних покупців, порядок та спосіб фіксації учасників аукціону, підготовка та проведення продажу майна на аукціоні, укладення договору з організатором аукціону, погодження протоколу аукціону, оголошення переможця тощо. Порядок також визначає строки та учасників вчинення тих чи інших дій процесу відчуження об'єктів державної власності. При цьому, розглядаючи процес відчуження державного майна, І. А. Селіванова наголошує на тому, що порядок відчуження Фондом державного майна України значно відрізняється від порядку, коли таке відчуження здійснюється господарюючими суб'єктами, яким майно передано власником на різних правових режимах [5]. У свою чергу, зовсім інша процедура відчуження передбачена ст. 334 ЦК України. Вона відрізняється не тільки суб'єктним складом, а й способами, порядком здійснення певних дій (методикою).

Залежно від установленої процедури, учасниками процесу відчуження можуть бути особи як приватного, так і публічного права, як юридично рівні суб'єкти, так і ті, що перебувають між собою у владному підпорядкуванні. Відповідно, порядок може бути приватноправовим або публічно-правовим, а дії носити характер як адміністративних актів, так і правочинів або їх сукупності [3; 7, с. 73–74]. Саме відповідність установленій процедурі, суб'єктному складу, послідовності певних дій, їх повноті, способу вчинення та фіксації, передбаченим строкам і термінам і є критерієм оцінки процесу відчуження. Його належне завершення свідчить про виникнення підстави відчуження, яка завжди породжує цивільно-правові наслідки. І навпаки. Відсутність або дефект будь-якого з елементів процедури відчуження вказує на відсутність або дефект відчуження-підстави. Тобто процес відчуження розпочався, але підстави відчуження не виникло, а отже, стан присвоєності не змінився.

Залежно від виду, підстави можна поділити на юридичні факти та юридичний склад. Вони є передумовами виникнення стану

відчуження та вказують на момент виникнення цього стану. Очевидно, що відчуження, як правова підстава, має свої характеристики, відмінні від процесу відчуження, та являє собою обставину (обставини) реальної дійсності, яка відбулася у часі.

Таким чином, розмежування змісту кожного з понять, що позначені терміном «відчуження», має не тільки теоретичне, а й практичне значення. Воно дозволяє не лише характеризувати та оцінювати кожне з правових явищ за допомогою ознак, характерних тільки йому, а й визначити межі застосування поняття цивільного обороту, в якому відчуження розглядається як один із його елементів. Так, розпочатий, але не завершений процес відчуження або здійснений з певними вадами, не може розглядатися як цивільний оборот. У такому випадку стверджувати, що об'єкт був у цивільному обороті, було б помилковим. Наявність такого юридичного факту як відчуження вказує на динаміку цивільних відносин. Стан відчуженості свідчить про статику цивільних відносин і зазвичай оформлюється за допомогою абсолютних прав.

Наведене вказує на необхідність більш глибокого дослідження кожного з явищ, які позначені терміном «відчуження» (стан, підстава, процес), виявлення ознак, характерних для кожного з них, що дозволить визначити межі застосування поняття «відчуження» як стану відчуженості, як підстави відчуження, як процесу відчуження.

Потребує більш детального дослідження і розуміння змісту поняття «відчуження» як певного стану, коли об'єкт цивільного права стає чужим для особи, якій він належав. На таку необхідність вказує результат використання «золотого правила тлумачення» [8, с. 255]. Його застосування дозволяє отримати два варіанти розуміння змісту поняття «відчуження» як певного стану.

Зважаючи на те, що слово «відчуження» є похідним від слова «чужий», то саме через розуміння останнього є можливість визначити поняття першого та проілюструвати варіанти розуміння змісту поняття «відчуження».

Тлумачні словники розкривають значення слова «чужий», як належний кому-небудь іншому, не власний, не свій [9]; не мій,

сторонній, власність іншого [10]. У свою чергу, вирази «не свій», «не мій» – вказують на те, що блага не належать собі (мені), не мають відношення до себе (мене) [11]. Незважаючи на те, що тлумачення, подане у словниках, спрямоване на цілісне розуміння слова «чужий», детальний аналіз його поняття дозволяє зробити два різні висновки.

Перший висновок. Якщо виходити з того, що чужий – це значить належний кому-небудь іншому, є власністю іншого, то необхідно визнати, що відчуження, як правова підстава, породжує стан, коли об'єкт цивільного права перестає належати, бути власним, своїм для однієї особи (декількох осіб) та одночасно стає належним іншій особі (особам), своїм, власним для останньої (останніх). Саме так пропонується розуміти відчуження і деякими вченими-цивілістами. Так, В. А. Белов зазначає, що відчуження є актом розпорядження суб'єктивним правом, метою та результатом якого є зміна його носія [12, с. 74]. А. О. Рибалов також стверджує, що відчужувач здійснює дії, які приводять до переносу права [13, с. 87]. Подібної думки дотримуються й інші дослідники [6, с. 7; 14, с. 18; 15, с. 11; 16, с. 14–15].

Таким чином, відповідно до наведеної точки зору, вербальний вираз стану відчуженості об'єкта цивільного права повинен набувати наступного вигляду: об'єкт належить не мені (не нам), а іншим особам, є для когось своїм, для мене – чужим. Подібним чином потрібно будувати вербальний вираз і підстав відчуження. Наприклад, відчуження – це обставина реальної дійсності (сукупність обставин реальної дійсності), з якою (якими) норми права пов'язують зміну стану присвоєності на відчуженість для одних осіб і стану відчуженості на присвоєність для інших, стосовно одного й того самого об'єкта.

Подібне застосування поняття відчуження (перенесення права від однієї особи до іншої, зміна носія права) можна спостерігати і в нормах цивільного законодавства України. Саме у такому значенні законодавець використовує термін «відчуження», наприклад, в абз. 2 ч. 3 ст. 166, ч. 2 ст. 334, ч. 6 ст. 351, ч. 3 ст. 413, абз. 2 ч. 2 ст. 735, ч. 1 ст. 832 ЦК України, ст. 1 Закону України «Про приватизацію державного майна» [17] тощо.

Другий висновок. Якщо виходити з того, що чужий – це значить: не власний, не свій, не мій, сторонній, що не належить собі (мені), не має відношення до себе (мене), то у такому випадку відчуження, як юридичний факт, породжує, на відміну від першого висновку, два можливі види стану відчуженості:

1) коли об'єкт цивільного права перестає належати, бути власним, своїм для однієї особи та водночас стає належним іншій особі, своїм, власним для останньої;

2) коли об'єкт цивільного права стає чужим для відчужувача, але при цьому ніким не присвоюється. Виникає об'єкт, який нікому не належить (наприклад, нічийна річ). У цьому випадку він також є не власним, не своїм, стороннім для відчужувача, не має відношення до нього, не належить йому.

Оскільки випадки використання законодавцем терміну «відчуження» для позначення перенесення стану присвоєності від однієї особи до іншої було проілюстровано на підтвердження першого висновку, де даний вид є єдино можливим, то зупинимося лише на пошуку законодавчого підтвердження другого виду стану відчуженості другого висновку.

У Податковому кодексі України [18] сформульовано поняття відчуження майна, як будь-які дії, унаслідок вчинення яких особа в порядку, передбаченому законом, втрачає право власності на майно, що належить їй, або право користування, зокрема, природними ресурсами, що у визначеному законодавством порядку були їй надані у користування (п. 14.1.31 ст. 14 Кодексу). Аналіз наведених норм дозволяє звернути увагу на те, що законодавець вказує лише на припинення стану присвоєності (втрачає право власності або право користування) для певної особи. Але зовсім не наголошує на перенесенні (виникненні) цього стану на іншого суб'єкта, про зміну його носія. Очевидно, що подібне визначення дозволяє розглядати як відчуження не тільки правочини, спрямовані на перехід стану присвоєності, а й випадки відмови від свого права (ч. 3 ст. 12 ЦК України), відмови власника від права власності (п. 2 ч. 1 ст. 346 ЦК України), адже об'єкт (право) також стає не власним, не своїм, не моїм, а значить – чужим.

Опосередковане підтвердження того, що законодавець розглядає відчуження і як відмову від права на об'єкт, можна виявити також в інших нормах цивільного законодавства України. Так, наприклад, у ч. 3 ст. 413 ЦК України встановлюється заборона на відчуження права користування земельною ділянкою державної або комунальної власності, наданою для забудови, та винятки дії цієї заборони. При цьому законодавець уточнює, яке саме відчуження мається на увазі – це відчуження іншим особам. Критичний аналіз змісту наведеної норми дозволяє зробити наступний висновок.

Якщо відчуження – це завжди перенесення стану присвоєності об'єкта права від однієї особи до іншої, зміна носія права, то уточнення «іншим особам» є зайвим. Це стає очевидним, якщо на місце терміна «відчуження» помістити його поняття¹. Тоді вираз «право користування земельною ділянкою ... не може бути відчужено ... іншим особам...» набуває наступного вигляду: «право користування земельною ділянкою ... не може бути перенесено (надано) однією особою іншим особам... іншим особам...». Виникає певна тавтологія, повторення, логічна помилка, яку потрібно усунути.

Якщо ж у змісті норми помилки немає, то вираз «відчужено іншим особам» вказує на один із двох видів відчуження. Один – це адресне відчуження, при якому об'єкт стає чужим для особи, від якої він відчужується, але обов'язково стає чийм-небудь, кому-небудь своїм. Другий – це відчуження, при якому об'єкт стає чужим для особи, від якої він відчужується, але не стає своїм для кого-небудь іншого. Тобто виникає нічийне благо. Подібні уточнення містяться у ч. 6 ст. 351, ч. 3 ст. 407 ЦК України.

До розуміння відмови від об'єкта (прав на нього), як виду відчуження, приходимо і в результаті застосування телеологічного методу тлумачення ч. 2 ст. 47 ЦК України. Наведена норма спрямована на охорону найбільш значущих інтересів особи, яка була оголошена померлою. Поставлена мета досягається шляхом заборони спадкоємцям відчужувати протягом п'яти років неру-

1 Зміст поняття «відчуження», для його візуалізації, за текстом виділимо курсивом.

хоме майно, що перейшло до них у зв'язку з відкриттям спадщини. Очевидно, що встановлена заборона відчуження нерухомого майна повинна охоплювати не тільки перенесення стану присвоєності цих об'єктів, а й відмову від них. Адже у разі відмови спадкоємців від права власності на таке майно (ч. 3 ст. 347 ЦК України), наприклад, через рік після його виникнення, може ускладнитися повернення цього майна у натурі (ч. 2 ст. 335, ч. 4 ст. 48 ЦК України) або взагалі зашкодити інтересам особи, яка була оголошена померлою, але з'явилася упродовж 5 років після такого оголошення.

На думку про існування такого стану відчуження, коли об'єкт цивільного права стає чужим для особи, якій він належав, але при цьому ніким не присвоюється, хай навіть і нетривалий час, наштовхує й зміст ст. 353 ЦК України. Аналіз наведеної норми дає можливість визначити поняття реквізиції, як примусового відчуження майна, що здійснюється за обставин, з метою, на підставах, у порядку та за умов, установлених (передбачених) законом. Підводячи шляхом логічного спрощення це поняття під більш абстрактне, можна зробити умовивід, що реквізиція – це відчуження.

Відповідно до ч. 3 ст. 353 ЦК України, реквізоване майно переходить у власність держави або знищується. Застосовуючи до ч. 3 ст. 353 ЦК України правило логічного перетворення, можна сформулювати представлену норму таким чином: «Майно, яке вже реквізовано (відчужено), надалі або переходить у власність держави, або знищується». Аналіз її змісту дозволяє стверджувати, що майно спочатку відчужується, тобто стає чужим для особи, у якої воно реквізується, втрачає стан присвоєності з боку кого б то не було, а вже потім реквізоване майно або присвоюється державою (переходить у власність держави), або знищується без присвоєння. Висловлюючись іншими словами, ст. 353 ЦК України передбачає, що в результаті реквізиції майно спочатку стає нічийм, а вже потім переходить у власність держави або у стані нічийного знищується. Таким чином, за допомогою використаної у ст. 353 ЦК України мовної форми, законодавець дає всі підстави

дійти висновку, що відчуження – це не завжди адресна зміна стану присвоєності блага.

Незважаючи на зовнішню схожість розуміння змісту поняття «відчуження» як певного стану, коли об'єкт цивільного права стає чужим для особи, якій він належав, між наведеними двома висновками існує істотна відмінність. Так, якщо відчуження розуміється лише як факт перенесення стану присвоєності від однієї особи до іншої, то цей спосіб цивільного обороту (відчуження) повинен охоплювати лише правозмінюючі юридичні факти. Відмова ж від права та позбавлення права без перенесення його на іншу особу, не є відчуженням та не входить до поняття цивільного обороту. У свою чергу, заборона та обмеження на відчуження благ не поширюється на можливість відмовитись від стану їх присвоєності або бути позбавленим цього стану без перенесення його на інших осіб.

Якщо ж це не лише факт перенесення стану присвоєності об'єкта від однієї особи до іншої, а й припинення стану присвоєності без перенесення, то зміна стану «мій, свій» на «не мій, але нічий», а в подальшому «нічий» на «чий-небудь» також є оборотом. Тоді заборона та обмеження на відчуження майна повинна поширюватися на можливість відмовитись від стану його присвоєності або бути позбавленим його без перенесення на інших осіб, а відчуження, як правова підстава зміни стану присвоєності, повинно охоплювати не лише правозмінюючі юридичні факти, а й деякі правоприпиняючі та правопороджуючі.

Отже, встановлення змісту поняття «відчуження» як певного стану, коли об'єкт цивільного права стає чужим для особи, якій він належав, дозволить у подальшому визначитися з межами застосування поняття «цивільний оборот», видами такого способу цивільного обороту, як відчуження, розуміння примусового відчуження тощо.

Потребує визначення те, що підлягає відчуженню (об'єкт відчуження).

Аналіз юридичної літератури дозволяє виділити декілька підходів щодо того, що саме підлягає відчуженню. Так, В. В. Байбак

вважає, що здатність тих чи інших явищ бути об'єктами обороту, а значить і відчуження, нерідко вважається ознакою того, що вони виступають і об'єктами суб'єктивних прав [19, с. 21]. Тобто автор розглядає блага об'єктом відчуження. Подібний підхід висловлював також О. В. Куций [20]. Причому таку позицію можна умовно розділити на два її підвиди. Представники першого стверджують, що відчуженню підлягають тільки речі [7, с. 8]. Прибічники другого підвиду вважають, що відчужуватися можуть і деякі інші блага [21, с. 42]. У свою чергу, В. А. Белов стверджує, що відчуженню підлягають не об'єкти цивільних відносин, а суб'єктивні права на них [12, с. 74–75]. Подібної думки дотримуються й А. О. Рибалов [13, с. 78] та Ю. Є. Туктаров [22, с. 19–37]. Ці автори розглядають суб'єктивні права як елемент змісту правовідносин. Наведене вказує на те, що в теорії права об'єкт відчуження є спірною категорією.

Аналіз ст. 178 ЦК України дозволяє дійти висновку, що відчуженню підлягають саме об'єкти цивільних прав. Підтвердження цьому зустрічається і в інших нормах ЦК України. Так наприклад, у ст. 47, 321, 334, п. 6 ч. 346, 350 ЦК України йдеться про відчуження речей або сукупностей речей; у ст. 98 ЦК України – про майно, яке окрім речей може включати гроші, цінні папери (ст. 115, 576 ЦК України) тощо. Стосовно об'єктів законодавець використовує термін «відчуження» й у ст. 1 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» [23] та ст. 1 Закону України «Про приватизацію державного майна» [17].

Разом з тим, у цивільному законодавстві зазначається, що відчуженню підлягають і права. Це можуть бути, наприклад, майнові права чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку (ч. 2 ст. 115 ЦК України), частка у статутному (складеному) капіталі товариства, цінні папери, що засвідчують участь у товаристві, у порядку, встановленому законом (п. 4 ч. 1 ст. 116 ЦК України), такі речові права, як емфітевзис (ч. 2 ст. 407, 411 ЦК України), суперфіцій (ч. 2 ст. 413 ЦК України). Більше того, у ч. 4 ст. 423 ЦК України йдеться про відчуження особистих немайнових прав інтелектуальної власності, якщо такі випадки встановлені законом.

Така невизначеність ускладнює не тільки встановлення меж застосування поняття «відчуження», а й обсягу поняття «цивільний оборот». Адже якщо відчуженню підлягають права, то саме вони і є об'єктом цивільного обороту. Тоді стає незрозумілим значення ст. 178 ЦК України, яка встановлює види оборотоздатності об'єктів. Якщо поняття «відчуження» може застосовуватися і до об'єктів, і до прав на них, то яке з них стосується цивільного обороту, як вони між собою співвідносяться, чи може існувати відчуження прав без відчуження об'єктів і навпаки?

Таким чином, термін «відчуження» має досить широке використання, що ускладнює не тільки визначення його поняття, а й розуміння цивільного обороту як правового явища, визначення об'єктів, обмежених в обороті, вилучених з обороту, та тих, що перебувають у вільному обороті, визначення меж застосування поняття відчуження як способу цивільного обороту, та його відмінність від інших суміжних понять тощо. Наведене вказує на необхідність проведення подальших наукових досліджень поняття «відчуження».

1. Халбаєва Т. Н. *Сделки по отчуждению жилых помещений* : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Т.Н. Халбаева. – Саратов, 2005. – 210 с.
2. Белов В. А. *Отчуждение и приобретение по российскому Гражданскому кодексу* [Електронний ресурс] / В. А. Белов // Законодательство. – 2006. – № 7. – Режим доступу : <http://www.center-bereg.ru/316.html>.
3. Пейчев К. П. *Правове регулювання відчуження земельних ділянок* : моногр. / К. П. Пейчев. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 124 с.
4. Макаρχук Н. В. *Административно-правовое регулирование порядка принудительного отчуждения имущества для государственных и муниципальных нужд в Российской Федерации* [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Н. В. Макаρχук. – М., 2007. – Режим доступу : http://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/2007/abstract/Makarchuk_NV/.
5. Селіванова І. *Приватизація і відчуження державного майна: співвідношення понять* [Електронний ресурс] / Ірина Селіванова // Право України. – 2009. – № 6. – Режим доступу : http://www.ilf-ua.com/ua/publications/articles/pryvatyzaciya_ta_vidchuzhennya_derzhmajna/.
6. Суханов Е. А. *Лекции о праве собственности* / Е. А. Суханов. – М. : Юридическая литература, 1991. – 240 с.

7. Єлісеєва О. В. Цивільно-правові договори як підстави виникнення права приватної власності громадян : 12.00.06 : дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Єлісеєва. – К., – 2006. – 240 с.
8. Черданцев А. Ф. Толкование права и договора : учеб. пособие для вузов / А. Ф. Черданцев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 381 с.
9. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/chuzhuj>.
10. Толковий словарь живого великоруського языка Владимира Даля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://slovary.yandex.ua/~%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8/%D0%A2%D0%BE%D0%BB%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%8B/%D0%B9%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C%20%D0%94%D0%B0%D0%BB%D1%8F/%D0%A7%D0%A3%D0%96%D0%9E%D0%99/>.
11. Большой толковый словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tolkslovar.ru/s2730.html>.
12. Белов В. А. Объект субъективного гражданского права, объект гражданского правоотношения и объект гражданского оборота: содержание и соотношение понятий / В. А. Белов // Объекты гражданского оборота : сб. ст. ; отв. ред. М. А. Рожкова. – М. : Статут, 2007. – С. 6 – 77.
13. Рыбалов А. О. Экономические блага и гражданский оборот / А. О. Белов // Объекты гражданского оборота : сб. ст. ; отв. ред. М. А. Рожкова. – М. : Статут, 2007. – С. 78 – 94.
14. Мамалуй А. П. К вопросу о внутренней структуре категории собственности / А. П. Мамалуй, А. А. Гриценко // Изв. АН СССР. Сер. экон.- 1978. – №1. – С.16–20.
15. Николайчук Л. М. Цивільно-правові договори як підстави виникнення права приватної власності громадян : 12.00.02 : дис. ... канд. юрид. наук / Л. М. Николайчук. – Івано-Франківськ, – 2004. – 188 с.
16. Астахова М. А. Оборот прав на результати інтелектуальної діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / М. А. Астахова. – Екатеринбург. – СПб., 2007. – 23 с.
17. Про приватизацію державного майна : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 24. – Ст. 348.
18. Податковий кодекс України : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВРУ). – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.
19. Байбак В. В. Обязательственное требование как объект гражданского оборота / В. В. Байбак. – М. : Статут, 2005. – 222 с.

20. Куций О. В. *Щодо проблеми обмеження цивільного обороту речей [Електронний ресурс] / О. В. Куций // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – Вип. 66. – С. 166–171. – Режим доступу: <http://apdr.in.ua/v66/25.pdf>.*
21. Калаур І. Р. *Цивільно–правовий договір як підстава виникнення права власності юридичної особи : 12.00.02 : дис. ... канд. юрид. наук : / І. Р. Калаур. – Івано-Франківськ, – 2004. – 198 с.*
22. Туктаров Ю. Е. *Абстрактная модель передачи права собственности на движимые вещи / Ю. Е. Туктаров // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. – М., 2006. – № 8. – С. 19–37.*
23. *Про приватизацію державного житлового фонду : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 36. – Ст. 524.*

Сліпченко С. О. Проблеми визначення поняття «відчуження» у цивільному праві

Метою даної статті є постановка деяких наукових проблем визначення поняття відчуження, які потребують теоретичного вирішення.

В результаті дослідження автор доходить висновку, що широке використання терміну «відчуження» ускладнює не тільки визначення його поняття, а й розуміння цивільного обороту як правового явища, визначення об'єктів, обмежених в обороті, вилучених з обороту та тих, що перебувають у вільному обороті, визначення меж застосування поняття «відчуження» як способу цивільного обороту, та його відмінність від інших суміжних понять тощо. Наведене вказує на необхідність проведення подальших наукових досліджень поняття «відчуження».

Ключові слова: відчуження, цивільний оборот

Сліпченко С. А. Проблемы определения понятия «отчуждение» в гражданском праве

Целью данной статьи является постановка некоторых научных проблем определения понятия отчуждения, которые требуют теоретического решения.

В результате исследования автор приходит к выводу, что широкое использование термина «отчуждение» усложняет не только определение его понятия, но и понимание гражданского оборота, как правового явления, определение объектов ограниченных в обороте, изъятых из оборота и находящихся в свободном обороте, определение границ применения понятия отчуждения, как способа гражданского оборота и его отличие от других смежных понятий и тому подобное. Приведенное указывает на необходимость проведения дальнейших научных исследований понятие «отчуждения».

Ключевые слова: отчуждение, гражданский оборот

Slipchenko S. A. Problems definition of «alienation» in civil law

The purpose of this article is setting some scientific problems definition of alienation that require theoretical solution.

The study author concludes that the term «alienation» can be used in three distinct ways: as a condition alienation benefits (objects) as the basis of their state of alienation, as a process of alienation. Their identification would be a mistake. We should not talk about the different functions of a single phenomenon (exclusion), and the various phenomena that combined one term, but are not identical in content.

Found that require more detailed study and understanding of the meaning of «alienation» as a certain state, when the subject of civil law is alien to the person to whom it belonged. Indicates a need to use the result of «the golden rule of interpretation». Its application allows you to put two questions. It is always targeted alienation in which the object is alien to the person from whom he is alienated, but is sure to anybody who ever own, or it implies the exclusion, in which the object is alien to the person from whom he alienated, but not getting their for someone else. That is, there may be good that as a result of alienation belongs to no one?

Essential to define the subject of alienation. Revealed that in the legal literature, current legislation, the objects are treated as objects exclusion of civil rights and the rights to them. These two views are not only opposed but also among the supporters of each of them there is no unity.

This broad use of the term «alienation» is not only difficult to determine its concept and understanding and civilian traffic, as a legal phenomenon, Object limited in circulation, withdrawn from circulation and those in free circulation, defining the boundaries of the concept of alienation, as a way to civilian traffic and it differs from other related concepts like. The above points to the need for further research concept of «alienation».

Keywords: alienation, civil turnover

Шищак-Качак О.О.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАКТИЧНА ЦІННІСТЬ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ РЕГУЛЮВАННЯ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

УДК 347.993 (477)

Постановка проблеми. Як відомо, правотворча функція судової влади тісно поєднана з правозастосовною та інтерпретаційною [1, с. 547]. Результати інтелектуально-вольової діяльності суду закріплюються в його правових позиціях. Сьогодні найбільш поширеними та затребуваними в практиці правозастосування є правові позиції вищих судових інстанцій, які виникають в процесі здійснення судочинства та управлінської (адміністративної) діяльності суду.